

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Gaming the System

Merry, M.

Publication date

2021

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Merry, M. (2021). Gaming the System. Web publication or website, Didactief. <https://didactiefonline.nl/blog/blonz/gaming-the-system>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Gaming the system

TEKST **MICHAEL MERRY** GEPUBLICEERD OP **01-04-2021**

Michael Merry - Louise Elffers publiceerde onlangs een scherpe analyse over onderwijssegregatie. Zij noemde het een klassiek voorbeeld van een collectief actieprobleem, waarin het maatschappelijke ideaal de individuele belangen van leerlingen, ouders en schoolorganisaties overstijgt. Maar is dat wel zo, vraagt Michael Merry zich af?

Inderdaad is er een spanning tussen het 'mengen met anderen die verschillend zijn' aan de ene kant en het grondwettelijk recht van vrije schoolkeuze van ouders aan de andere. Ik ben het dan ook met Elffers eens op drie belangrijke punten. Ten eerste, onderwijssegregatie is in Nederland grotendeels niet het resultaat van woonsegregatie, maar van de grondwettelijke vrije schoolkeuze. Ten tweede is het inderdaad zo dat de motivatie van ouders vaak niet zo nobel is als we zouden hopen. Segregatie is vaak het gevolg van het *vermijden* van de ander, of simpelweg een *voorkeur* voor gelijkenis, maar het resultaat is hetzelfde: in de buurt en op de school blijven bij je eigen soort. Ten slotte, scholen – opererend in een competitieve markt – worden door de overheid nauwelijks uitgenodigd om hun beleid aan te passen zolang ouders blij zijn: waarom repareren wat niemand gebroken acht?

'Bubbelscholen', zegt **Elffers**, zijn een probleem omdat ze het ideaal van 'samenleven en samen werken' ondermijnen. Ik schreef **eerder** dat ik twijfel aan de bijdrage die scholen aan dit ideaal kunnen leveren, om nog maar te zwijgen van de oprechtheid van de vaak gehoord bewering dat segregatie 'slecht' is. Voor nu wil ik me echter richten op het gebruik van het concept *collectief actieprobleem*. Elffers schrijft dat het niet handelen naar het belang dat aan 'gemengde scholen' wordt gehecht, niet voortkomt uit een onoprecht geloof in 'integratie', maar uit de geringe bereidheid

van anderen het noodzakelijke 'offer' te maken. De goedwillenden staan te vaak alleen als het ware. In deze redenering worden ouders belemmerd door de onvermijdelijke spanning tussen het korte termijn belang (het onderwijs van je eigen kind) en het lange termijn maatschappelijk belang (van een 'geïntegreerde samenleving').

Ik vind het om meerdere redenen problematisch dit als een collectief actieprobleem te categoriseren. Allereerst, anders dan bij de klassieke voorbeelden van collectieve actieproblemen – zoals het gebruik van zonne-energie of het gebruik van openbaar vervoer – geeft Elffers zelf aan dat hoogopgeleide ouders geloven dat gemengde scholen een bedreiging vormen voor het relatieve voordeel van hun kinderen. Daarmee trekt ze hun oprechte geloof in het belang van integratie in twijfel. (Dat betwijfelbare 'geloof' is trouwens iedere ochtend rond 8:15 in de Randstad duidelijk te zien, wanneer letterlijk tienduizenden blanke ouders – waaronder onderzoekers en makers van beleid tegen onderwijsongelijkheid – hun kinderen 'wegfietsen' van de dichtstbijzijnde school om ze naar een wittere ruimte te brengen.)

Verder berust het idee dat minder onderwijssegregatie goed is voor minderheden, op denken in termen van een tekort dat zowel hen als hun scholen zou kenmerken, en op een bijbehorende paternalistische houding: 'de anderen' zullen dat tekort wel helpen 'corrigeren'. Ten slotte, de hardnekkige overtuiging in Nederland dat kinderen met een lage SES en gestigmatiseerde minderheidskinderen een 'boost' zullen krijgen door naar scholen met hogere SES-kinderen te gaan, wordt gelogenstraft door de manier waarop de meeste Europese schoolsystemen zijn ontworpen om 'integratie' te voorkomen. En dat op scholen waar die integratie wel wordt nagestreefd, een automatische boost uitblijft (1).

Er is enorm veel bewijs uit dat bevoorrechte ouders er voor zorgen dat de voorsprong van hun kinderen in ieder geval onaangetaast zal blijven, hoe 'geïntegreerd' de school ook is (het zogenoemde *gaming the system*).⁽²⁾ Ze hebben daar ook goede (lees: *handige*) argumenten voor: zowel het *grondwettelijke* recht om te kiezen voor onderwijs dat zij 'passend' achten, als het *morele* recht dat onderschrijft dat je het belang van je eigen kind altijd voorrang geeft. Het is belangrijk daarbij op te merken dat deze rechten net zo goed

gelden voor niet-bevoorrechte ouders, bijvoorbeeld het recht om een 'geïntegreerde' school af te wijzen, waarin hun kind onder de zachte onverdraagzaamheid van lage verwachtingen, zowel als slachtoffer als fortuinlijke begunstigde gezien wordt. Dit is precies de reden waarom ouders voor scholen kiezen, waar hun kinderen waarschijnlijk minder gestigmatiseerd zullen worden en minder last zullen hebben van de nadelen van het schoolsysteem zelf.

En dat luistert nauw. Als er op school maar een paar minderheden zijn (we noemen dit 'diversiteit'), is er vaak niets aan de hand. Maar als het aantal minderheden een vage 'tipping point' bereikt, gaan bevoorrechte ouders vaak meer nadruk leggen op een groepsindeling naar niveau (lees: *versneld – en dus weer homogeen - onderwijs*) of verlaten de school simpelweg. Hoezo dan, zou je je kunnen afvragen, zou het resultaat uiteindelijk negatief zijn voor alle betrokkenen, zoals Elffers suggereert? Het zijn hier toch juist de achterblijvers – de leerlingen uit minderheidsgroeperingen – die de dupe worden? Zo bezien geeft de duiding van onderwijssegregatie als collectief actieprobleem onvoldoende inzicht in hoe we segregatie kunnen adresseren, laat staan oplossen.

(1) In meerdere Europese landen, waaronder Oostenrijk, Zwitserland en Nederland, begint selectie op een heel vroege leeftijd, waarbij kinderen worden kanaliseert naar rigide hogere en lagere middelbare schooltrajecten; deze zijn sterk gesegregeerd naar ontwerp en gescheiden door zowel sociale klasse als etnisch/raciale achtergrond. Voor recente bewijs van Nederland zie: Merry, M.S. & Boterman, W. 2020. Educational Inequality and State-Sponsored Elite Schools: the case of the Dutch gymnasium. *Comparative Education* 56 (4): 522-546.

(2)De empirische literatuur is enorm, maar zie bijvoorbeeld: Dumont, H., Klinge, D. & Maaz, K. 2019. The Many (Subtle) Ways Parents Game the System: Mixed-Method Evidence on the Transition into Secondary-School Tracks in Germany. *Sociology of Education* 92 (2): 199-228.

Meer Didactief-artikelen lezen? Trakteer jezelf op een [online abonnement](#) voor slechts €24,50: maar liefst tien edities per jaar en toegang tot ons archief vanaf 2003.

Verder lezen

¹ [Bubbelscholen](#)

² [Ga weg met die achterstanden](#)